Regeringens proposition
1979/80: 182
om elevers och föräldrars medinflytande i skolan;

beslutad den 5 juni 1980.

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

BRITT MOGÅRD

Propositionens huvudsakliga innehåll

Propositionen innehåller förslag som syftar till att förstärka elevernas och föräldrarnas inflytande i grundskolan och gymnasieskolan. Bl. a. föreslås att rektor skall ha viss skyldighet att informera och samråda med företrädare för eleverna på grundskolans högstadium och i gymnasieskolan samt företrädare för föräldrarna till eleverna på grundskolans samtliga stadier.

Vissa ändringar föreslås även i fråga om konferenser och samarbetsnämnder. De senare skall inte längre vara obligatoriska. Det föreslås också att skolstyrelsen eller utbildningsnämnden – i stället för som nu samarbetsnämnden i särskild sammansättning – skall avgöra ärenden om avstängning eller förvisning av elev i gymnasieskolan.

Ändringarna föreslås gälla fr. o. m. den 1 juli 1981.

UTBILDNINGSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1980-06-05

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Ullsten, Bohman, Mundebo, Wikström, Mogård, Dahlgren, Åsling, Söder, Burenstam Linder, Johansson, Holm, Andersson, Boo, Winberg, Adelsohn, Danell, Petri

Föredragande: statsrådet Mogård

Proposition om elevers och föräldrars medinflytande i skolan

1 Inledning

Riksdagen fattade år 1976 beslut om reformering av skolans inre arbete, den s. k. SIA-reformen (prop. 1975/76: 39, UbU 1975/76: 30, rskr 1975/76: 367).

SIA-reformen innebär bl. a. att stor vikt läggs vid samverkan mellan skolans personal, elever och föräldrar. På grundval av 1976 års beslut har betydande förändringar skett i skolans konferenssystem. Dessa förändringar har bl. a. gett eleverna möjlighet till ett större inflytande över främst frågor som rör den egna klassen eller arbetsenheten.

Utredningen om skolans inre arbete (SIA-utredningen), vars betänkande (SOU 1974: 53) Skolans arbetsmiljö ligger till grund för SIA-reformen, förordade inte bara ett bättre konferenssystem. Utredningen föreslog också att det i ledningen för ett rektorsområde eller en skolenhet inom grundskolan och gymnasieskolan skulle finnas en s. k. bestyrelse med beslutsbefogenheter. Bestyrelsen skulle vara sammansatt av representanter för skolans personal, elever och föräldrar och ha rektor som ordförande.

I propositionen om SIA-reformen uttalades att ett lokalt ledningsorgan bestående av elever och personal och i vissa fall även föräldrar borde kunna inrättas. Innan det kunde ske måste dock visst ytterligare beredningsarbete avvaktas. Riksdagen anslöt sig till dessa uttalanden.

Frågan har sedan behandlats av en arbetsgrupp inom utbildningsdepartementet i promemorian (Ds U 1977: 20) Medinflytande i skolan. Promemorian innehåller ett principförslag om samråds- och ledningsorgan kallade skolnämnder. Dessa skulle i regel ha rektor som ordförande och i övrigt vara sammansatta av företrädare för personal, elever och föräldrar. Enligt arbetsgruppen gäller det främst att tillgodose elevernas och föräldrarnas

anspråk på inflytande i frågor som rör eleverna och deras arbetsförhållanden i skolan, eftersom personalen i sin egenskap av arbetstagare genom bl. a. lagen (1976: 580) om medbestämmande i arbetslivet har möjligheter till inflytande via sina fackliga organisationer i frågor som rör förhållandet till arbetsgivaren. Arbetsgruppen har vidareutvecklat sitt förslag i promemorian (Ds U 1978: 3) Skolnämnds beslutsområde m. m. Enligt förslaget skulle skolnämnderna kunna fatta beslut i vissa frågor, de flesta hämtade från vad som nu är rektors beslutsområde, och i övrigt ha uppgifter av samrådskaraktär. Promemoriorna har remissbehandlats.

Av skäl som jag anger i det följande är jag inte nu beredd att ta slutlig ställning till förslaget om skolnämnder. Jag anhåller emellertid om att få ta upp frågan om vissa förbättringar av elevernas och föräldrarnas möjligheter till inflytande i grundskolan och gymnasieskolan såvitt gäller förhållanden som inte är begränsade till klassen eller arbetsenheten.

Innan jag redovisar mina överväganden i frågan vill jag som bakgrund lämna vissa uppgifter om nuvarande förhållanden samt om utredningsförslag som har framlagts under senare år och om utredningsarbete som f. n. pågår.

2 Nuvarande förhållanden

2.1 Skolans organisation i huvuddrag

En kommuns grundskola och gymnasieskola

Skolväsendets organisation är i huvuddrag fastlagd i skollagen (1962: 319, ändrad senast 1979: 721) och skolförordningen (1971: 235, omtryckt 1979: 717, ändrad senast 1980: 22).

Skolstyrelsen är den kommunala nämnd som är styrelse för kommunens grundskola och gymnasieskola. Enligt skollagen ankommer det på skolstyrelsen att ombesörja förvaltning och verkställighet i fråga om skolväsendet i kommunen. Undantag gäller bl. a om det i bestämmelser som regeringen meddelar föreskrivs att vissa sådana uppgifter tillkommer annan. Det finns bestämmelser som lägger vissa uppgifter på t. ex. skolchefen, rektor eller samarbetsnämnd.

Under år 1979 har riksdagen fattat vissa beslut som rör den kommunala förvaltningen i allmänhet och som därmed kan få betydelse även på skolans område.

Lagen (1979: 408) om vissa lokala organ i kommunerna (omtryckt 1979: 1167) gör det möjligt för kommunerna att fr. o. m. den 1 januari 1980 bedriva försöksverksamhet med politiskt valda lokala organ. För skolsektorns del innebär lagen att kommunfullmäktige på ett lokalt organ med en del av kommunen som verksamhetsområde får lägga uppgifter som enligt lag eller annan författning eller enligt en statlig förvaltningsmyndighets beslut

med stöd av författning ankommer på skolstyrelsen. En förutsättning är att uppgifterna på grund av sin anknytning till kommundelen och sin beskaffenhet i övrigt lämpar sig för handläggning i ett lokalt organ. Det kan också nämnas att samma lokala organ får tilldelas uppgifter från såväl skolsektorn som exempelvis den sociala sektorn och kultur- och fritidssektorerna.

Genom lagen (1979: 409) om ändring i kommunallagen (1977: 179) har det fr. o. m. den 1 juli 1979 blivit möjligt för kommunfullmäktige att inrätta partssammansatta organ bestående av företrädare för kommunen som arbetsgivare och för arbetstagarna. Partssammansatta organ kan svara för beredning, förvaltning och verkställighet i ärenden som rör förhållandet mellan kommunen som arbetsgivare och dess arbetstagare. Ett partssammansatt organ får inte tilldelas uppgifter som enligt specialförfattningar – till vilka skolförfattningarna hör – ankommer på t. ex. viss nämnd eller tjänsteman (se prop. 1978/79: 188 s. 44 och 58). Ytterligare begränsningar gäller i främst den politiska demokratins intresse.

Enligt skollagen skall det i varje kommun finnas en skolchef som närmast under skolstyrelsen är ledare av skolväsendet i kommunen. Vissa uppgifter för skolchefen följer av skolförfattningarna. Härtill kommer att skolstyrelsen i mån av befogenhet genom delegation kan uppdra åt skolchefen att fatta beslut på styrelsens vägnar.

För den omedelbara ledningen av grundskolan och gymnasieskolan finns rektorer som förestår en eller flera skolenheter. I skolförordningen finns särskilda föreskrifter om rektors åligganden. Dessutom kan skolstyrelsen i mån av befogenhet genom delegation uppdra åt rektor att fatta beslut på styrelsens vägnar. Motsvarande gäller ett lokalt organ enligt den nyss nämnda lagen om sådana organ.

Enligt skolförordningen skall det för varje skolenhet med gymnasieskola finnas en samarbetsnämnd i vilken bl. a. elever ingår. Samarbetsnämnden är ett rådgivande organ, som emellertid i särskild sammansättning – i vilken eleverna inte ingår – har att avgöra frågor om avstängning eller förvisning av en elev.

Med stöd av särskilda föreskrifter bedrivs såväl inom gymnasieskolan som på grundskolans högstadium en omfattande försöksverksamhet med samarbetsnämnder i olika sammansättningar och med olika befogenheter.

Som organ för samverkan finns dessutom olika slags konferenser m. m. enligt bestämmelser i skolförordningen. I grundskolan och gymnasieskolan finns personalkonferenser, klasskonferenser, elevvårdskonferenser och vissa andra konferenser samt klassråd. I grundskolan, där två eller flera klasser sammanförs i arbetsenheter, finns dessutom arbetsenhetskonferenser. I en del av dessa organ medverkar elever.

En landstingskommuns gymnasieskola

För en landstingskommuns gymnasieskola gäller med få undantag det-

samma som för en kommuns gymnasieskola. I stället för skolstyrelse har landstingskommunen en utbildningsnämnd som styrelse för skolan. Lagen om lokala organ gäller inte landstingskommunerna. En annan skillnad är att föreskrifter om skolchef inte gäller för landstingskommuner. Inte heller förekommer i landstingskommunernas gymnasieskolor samarbetsnämnder inom försöksverksamhet utan endast samarbetsnämnder enligt skolförordningens bestämmelser.

2.2 Närmare om reguljära samverkansorgan m. m.

De grundläggande bestämmelserna om konferenser och andra samverkansorgan i grundskolan och gymnasieskolan finns i skolförordningen. Flertalet av bestämmelserna fick sitt nuvarande innehåll år 1978 som ett led i SIA-reformen. Då lades grunden till bl. a. en väsentlig förstärkning av elevinflytandet inom klassen och arbetsenheten.

Det finns dels samverkansorgan i vilka endast personal ingår, dels organ där även elever medverkar i åtminstone vissa fall.

Organ i vilka endast personal ingår är *personalkonferenser* och *elevvårdskonferenser*. Det finns en personalkonferens för varje skolenhet med grundskola eller gymnasieskola. Beträffande elevvårdskonferenser finns en sådan för varje skolenhet med gymnasieskola och en för varje arbetsområde för rektor vid grundskolan, vilket omfattar ledningen av en eller flera skolenheter.

Det system med samverkansorgan och liknande som innefattar medverkan av eleverna har klassråden som bas.

Klassråd

För varje klass i grundskolan och gymnasieskolan finns ett klassråd. Detta består av samtliga elever i klassen och deras klassföreståndare. Klassrådet behandlar frågor om planering och uppföljning av klassens verksamhet, pedagogiska frågor av allmän karaktär och sådana frågor om skolmiljön som särskilt berör klassens verksamhet. Klassrådet behandlar också frågor som handläggs av konferenser i vilkas överläggningar företrädare för eleverna deltar samt övriga frågor som är av gemensamt intresse för klassens elever.

Enligt anvisningar som skolöverstyrelsen har meddelat skall klassrådsarbetet stimulera viljan till medinflytande och medansvar. Det framhålls som väsentligt att arbetet leder fram till förslag som av elevrepresentanter kan tas upp i t. ex. arbetsenhets- och klasskonferenser samt elevråd. Vidare bör tid anslås till information till klassen om diskussioner och beslut i sådana organ. Denna information bör om möjligt ges av elevrepresentanter. I anvisningarna eninras om att klassföreståndaren enligt skolförordningen har det allmänna ansvaret för klassen och därmed också för att klassrådsverksamheten kommer till stånd och fungerar. Ledningen av

och formerna för verksamheten får anpassas efter elevernas ålder och tidigare träning till samverkan.

Arbetsenhetskonferenser och klasskonferenser

I både grundskolan och gymnasieskolan finns klasskonferenser. I grundskolan, där klasser sammanförs i arbetsenheter, finns också arbetsenhetskonferenser.

För varje arbetsenhet inom en skolenhet i grundskolan finns en arbetsenhetskonferens. Den handlägger bl. a. frågor om planering och uppföljning av arbetsenhetens verksamhet, pedagogiska frågor av allmän karaktär och sådana frågor om skolmiljön som särskilt berör arbetsenhetens verksamhet. Arbetsenhetskonferensen består av rektor och den personal som stadigvarande tjänstgör inom arbetsenheten. När arbetsenhetskonferensen behandlar frågor av nyss nämnda slag skall även företrädare för eleverna i arbetsenheten kallas att delta i konferensens överläggningar. Företrädare för eleverna i en arbetsenhet på grundskolans högstadium får delta i besluten. Antalet företrädare för eleverna skall vara lika stort som antalet ledamöter i arbetsenhetskonferensen. Företrädare för eleverna utses av eleverna i arbetsenheten i den ordning som styrelsen för skolan bestämmer.

Om en fråga berör endast en klass i en arbetsenhet, behandlas frågan av en klasskonferens. Därvid gäller reglerna för arbetsenhetskonferens i tillämpliga delar.

I gymnasieskolan finns det för varje klass en klasskonferens med samma uppgifter som grundskolans motsvarande konferenser. Klasskonferensen består av rektor och den personal som tjänstgör i klassen samt, i vissa fall, biträdande rektor. Beträffande elevmedverkan gäller samma regler som för grundskolans högstadium.

Sammankomster om studie- och yrkesorientering

Lärare och andra arbetstagare, som tjänstgör vid en skolenhet med grundskola eller gymnasieskola och som skall medverka vid studie- och yrkesorientering, skall på kallelse av rektor sammanträda för att överlägga om planering och samordning av verksamheten. Rektor skall kalla även företrädare för eleverna vid skolenheten att delta i sammanträdet. Antalet företrädare för eleverna skall vara lika stort som antalet arbetstagare. Företrädare för eleverna utses av eleverna vid skolenheten i den ordning som styrelsen för skolan bestämmer.

Vissa andra sammankomster

Utöver vad som följer av bestämmelserna om personalkonferenser, arbetsenhets- och klasskonferenser, klassråd och sammankomster om studie- och yrkesorientering, får rektor vid en skolenhet med grundskola eller gymnasieskola kalla arbetstagare som tjänstgör vid skolenheten för att

överlägga om frågor som rör skolenheten. Om det vid en sådan sammankomst behandlas pedagogiska frågor av allmän karaktär eller sådana frågor om skolmiljön som särskilt berör skolenhetens verksamhet, skall rektor även kalla företrädare för eleverna vid skolenheten att delta i sammanträdet. Antalet företrädare för eleverna skall vara lika stort som antalet arbetstagare. Företrädare för eleverna utses av eleverna vid skolenheten i den ordning som styrelsen för skolan bestämmer.

Biblioteksnämnder

Vid en skolenhet med gymnasieskola kan finnas en biblioteksnämnd med uppgift att avge förslag till bokinköp för skolenhetens bibliotek. Biblioteksnämnden består av rektor, som är nämndens ordförande, bibliotekarien och högst fyra lärare samt två elever. Ledamot som skall vara lärare utses av lärarna i personalkonferensen, medan ledamot som skall vara elev utses av eleverna i den ordning som styrelsen för skolan bestämmer.

Samarbetsnämnder

Enligt skolförordningen skall det för varje skolenhet med gymnasieskola finnas en samarbetsnämnd som består av rektor, två lärare, två elever och två andra ledamöter.

De ledamöter som inte är självskrivna och suppleanter för dem utses för ett år i sänder. Ledamot som skall vara lärare utses av lärarna i personalkonferensen. Ledamot som skall vara elev utses av eleverna i den ordning som styrelsen för skolan bestämmer. De återstående två ledamöterna utses av styrelsen för skolan. Av dessa två ledamöter förordnar styrelsen den ene till ordförande och den andre till vice ordförande i nämnden.

Samarbetsnämnden har att som rådgivande organ främja ett gott samarbete mellan alla som är verksamma inom skolenheten samt att verka för att eleverna iakttar god ordning och gott uppförande.

Undantag från principen om samarbetsnämnden som rådgivande organ gäller i frågor om avstängning eller förvisning av en elev. Sådana frågor avgörs av samarbetsnämnden. I beslutet deltar dock endast rektor och de ledamöter som styrelsen för skolan har utsett.

Samarbetsnämnden sammanträder på kallelse av ordföranden så ofta omständigheterna föranleder eller när två ledamöter begär det. Nämnden får bereda representanter för annan personalgrupp än lärare och representanter för elevernas föräldrar tillfälle att delta i nämndens överläggningar, dock inte i ärenden om avstängning eller förvisning.

Skolöverstyrelsen har meddelat anvisningar för verksamheten i samarbetsnämnder. Anvisningarna är avsedda som underlag för en arbetsordning som styrelsen för skolan fastställer för en samarbetsnämnd. I anvisningarna anges som samarbetsnämndens väsentligaste uppgift att överlägga om frågor som rör trivsel, samarbete och regler för ordning och uppförande inom skolenheten samt att i dessa avseenden verka för goda förhål-

landen i skolan. Vidare anges att samarbetsnämnden skall avge yttrande över förslag till sådana ordningsföreskrifter som rektor meddelar. Samarbetsnämnden skall också samverka med skolans olika befattningshavare, elevernas föräldrar och inom kommunen befintliga organ för barna- och ungdomsvård.

I anvisningarna framhålls att man inom nämnden kan föreslå och diskutera åtgärder i syfte att främja god ordning, gott uppförande, trivsel och samarbete. Sådana åtgärder kan gälla dispositionen av skolans lokaler, skolmåltidsverksamhetens utformning, de gemensamma samlingarna, friluftsdagarnas planering, vissa stipendiefrågor och skolans medverkan vid elevernas fritidssysselsättningar. I anvisningarna uttalas att det även vid utarbetandet av skolans anslagsframställning till styrelsen för skolan kan finnas goda skäl att låta samarbetsnämnden medverka genom att lämna synpunkter och förslag i frågor som rör exempelvis elevvården, ekonomiskt eller annat stöd till elevverksamheten, lokalutformningen och hygieniska förhållanden vid skolan.

2.3 Samarbetsnämnder inom försöksverksamhet

Såsom redan nämnts förekommer såväl inom gymnasieskolan som på grundskolan högstadium en omfattande försöksverksamhet med samarbetsnämnder i olika sammansättningar och med olika befogenheter.

Det författningsmässiga stödet för försöksverksamheten är Kungl. Maj:ts ämbetsskrivelse den 13 april 1973 till skolöverstyrelsen angående försöksverksamhet med samarbetsnämnder. I ämbetsskrivelsen bemyndigas kommunernas skolstyrelser att under läsåren 1973/74–1975/76 bedriva försöksverksamhet i fråga om samarbetsnämnder med iakttagande av vissa angivna föreskrifter. Giltighetstiden har flera gånger förlängts för ett läsår i sänder, senast enligt förordning den 29 maj 1980 för läsåret 1980/81.

Enligt föreskrifterna ankommer det på skolstyrelsen att besluta om samarbetsnämndernas sammansättning och funktion. En samarbetsnämnd med försöksverksamhet får åläggas att fullgöra uppgifter som enligt gällande bestämmelser ankommer på biblioteksnämnd. Däremot får samarbetsnämnden inte åläggas att fullgöra uppgifter som ankommer på skolstyrelsen eller på rektor eller annan skolledare eller tjänsteman hos kommunen med stöd av delegation från skolstyrelsen.

Om försöksverksamhet anordnas skall sådan samarbetsnämnd som avses i skolförordningen inte fullgöra andra uppgifter än dem som ankommer på nämnden i fråga om avstängning och förvisning. Det finns möjlighet att låta en samarbetsnämnd med försöksverksamhet fullgöra uppgifter i fråga om avstängning och förvisning. I ett sådant fall skall tillämpas samma regler om särskild sammansättning m. m. som gäller för samarbetsnämnder enligt skolförordningen. Om en samarbetsnämnd med försöksverksamhet fullgör sådana uppgifter, skall samarbetsnämnd enligt skolförordningen inte finnas.

2.4 Bestämmelser om yttranderätt m. m.

Utöver nyss berörda bestämmelser om samverkansorgan och sammankomster (se avsnitt 2.2) finns i skolförordningen vissa bestämmelser om att elever och personal skall eller bör höras.

En sådan bestämmelse gäller ärende hos styrelsen för skolan om allmänna föreskrifter om ordningen vid skolenheterna. I bestämmelsen sägs att personal och elever bör beredas tillfälle att yttra sig.

Enligt en annan bestämmelse skall skolchefen, om det behövs, överlägga med lärare, annan personal och elever.

Beträffande rektor föreskrivs för enstaka frågor en skyldighet att bereda elever och personal tillfälle att framföra synpunkter. Sålunda skall rektor innan han meddelar ordningsföreskrifter bereda personal och elever tillfälle att yttra sig. Vidare skall rektors förslag till styrelsen för skolan om antagande av läromedel avges efter hörande av berörda lärare och företrädare för berörda elever. Därvid skall antalet företrädare för eleverna vara lika stort som antalet lärare. Företrädarna för eleverna utses av eleverna i den ordning som styrelsen för skolan bestämmer.

Vad föräldrarna beträffar finns inga liknande bestämmelser om skyldighet att höra dem. Det finns endast allmänna föreskrifter om att styrelsen för skolan, skolchefen och rektor skall främja samarbetet mellan hem och skola.

Det bör påpekas att här har talats endast om personal, elever och föräldrar som kollektiv och således inte om bestämmelser rörande skyldighet att höra någon i en fråga som avser en enskild individ.

2.5 Elevinflytande med stöd av arbetsmiljölagen

Enligt arbetsmiljölagen (1977: 1160) skall vid tillämpning av vissa av lagens bestämmelser med arbetstagare likställas den som genomgår utbildning, dock ej elev i lägre årskurs än årskurs 7 i grundskolan eller motsvarande. De bestämmelser det gäller handlar om bl. a. arbetsmiljöns beskaffenhet och allmänna skyldigheter för arbetsgivare och arbetstagare.

Med angivna begränsningar gäller arbetsmiljölagen i princip allt praktiskt och teoretiskt arbete som utförs under utbildning. Bakgrunden till att elevarbete i stor utsträckning likställs med annat arbete är uppfattningen att likartade arbetsuppgifter bör omges av samma skyddsbestämmelser vare sig de utförs inom ramen för utbildning eller i förvärvslivet. Häri ligger också förklaringen till att elever i grundskolans sex första årskurser inte omfattas av lagen (prop. 1976/77: 149 s. 201). I förarbetena sägs uttryckligen att det i första hand är yrkesinriktad utbildning som arbetsmiljölagen avses gälla på elevområdet (prop. s. 386).

Beträffande de bestämmelser som gäller även på elevområdet kan här nämnas följande.

Arbetsmiljön skall vara tillfredsställande med hänsyn till arbetets natur och den sociala och tekniska utvecklingen i samhället. Arbetsförhållandena skall anpassas till människans förutsättningar i fysiskt och psykiskt avseende. Det skall eftersträvas att arbetet anordnas så, att arbetstagaren själv kan påverka sin arbetssituation.

Huvudansvaret för arbetsmiljön ligger på arbetsgivaren. Denne skall vidta alla åtgärder som behövs för att förebygga att arbetstagare utsätts för ohälsa eller olycksfall. Han skall ägna uppmärksamhet åt att arbetet planläggs och anordnas så, att en tillfredsställande arbetsmiljö skapas. Även de anställda åläggs emellertid ett skyddsansvar. En arbetstagare skall medverka till att åstadkomma en tillfredsställande arbetsmiljö. Han skall använda de skyddsanordningar och iaktta den försiktighet i övrigt som behövs för att förebygga ohälsa och olycksfall.

Arbetsmiljölagen innehåller en allmän regel om att arbetsgivare och arbetstagare skall samverka för att åstadkomma en god arbetsmiljö. Den allmänna regeln gäller även på elevområdet. Däremot gäller inte lagens regler om skyddsombud och skyddskommittéer. Det ansågs inte att dessa regler utan vidare kunde föras över till elevområdet. I förarbetena (prop. s. 202) uttalades att regelsystemet behövde anpassas till elevernas ålder och erfarenhet och att skilda former kunde behövas för olika åldersgrupper. I det sammanhanget uttalades också att det inte skulle vara i linje med samverkansreglerna att låta föräldrarna direkt gå in i den lokala skyddsorganisationen. Däremot skulle det kunna vara värt att pröva systemet att eleverna utser skyddsassistenter och adjungerade ledamöter i skyddskommitté. I propositionen aviserades ett uppdrag till bl. a. skolöverstyrelsen att närmare utreda hithörande frågor. Av propositionens uttalanden följer att man bör sträva efter att i så stor utsträckning som möjligt nå överensstämmelse med arbetsmiljölagens principer för samverkan i skyddsfrågor.

Det i propositionen aviserade uppdraget har lämnats genom beslut av regeringen den 16 februari 1978 (se vidare avsnitt 3.2).

3 Utredningsförslag m. m.

3.1 Inledning

Under senare år har framlagts vissa utredningsförslag som rör bl. a. frågan om ökat inflytande för elever och föräldrar. Visst pågående utredningsarbete är också av intresse i detta sammanhang.

En del framlagda eller förväntade utredningsförslag är inriktade på skolområdet, medan andra gäller den kommunala förvaltningen i allmänhet och därmed inbegriper skolområdet som en av många sektorer.

Till den förra kategorin hör förslag som framlagts om intressentsammansatta organ med vissa beslutsbefogenheter på rektorsområdes- och skolenhetsnivå, först SIA-utredningens förslag om bestyrelser och sedan en ar-

betsgrupps förslag om skolnämnder. Dessutom pågår visst utredningsarbete. Såsom redan framgått har bl. a. skolöverstyrelsen i uppdrag att utreda elevernas medverkan i arbetet med skolans arbetsmiljö. Vidare finns en utredning (U 1979: 01) om förstärkta kontakter mellan hem och skola.

Vad beträffar den kommunala förvaltningen i allmänhet pågår utredningsarbete med inriktning på den kommunala demokratin och på frågor om medinflytande för anställda och nyttjare av kommunal service sett i relation till den kommunala demokratin. Det är arbete som bedrivs av kommunaldemokratiska kommittén (Kn 1977: 07) och kommittén (Kn 1978: 02) för medbestämmandefrågor.

3.2 Utredningsarbete på skolområdet

Förslag om intressentsammansatta organ

SIA-reformen som riksdagen fattade beslut om år 1976 innebär bl. a. att stor vikt läggs vid samverkan mellan dem som närmast berörs av skolans verksamhet. I reformen ingår därför betydande förändringar i skolans konferenssystem, vilka bl. a. ger eleverna större möjligheter till inflytande över främst frågor som rör den egna klassen eller arbetsenheten. Dessa förändringar trädde i kraft år 1978.

SIA-utredningen, vars betänkande (SOU 1974: 53) Skolans arbetsmiljö ligger till grund för SIA-reformen, föreslog utöver förbättringar i konferenssystemet att det i ledningen för ett rektorsområde eller en skolenhet inom grundskolan och gymnasieskolan skulle finnas en s. k. *bestyrelse*. Detta organ skulle vara sammansatt av representanter för skolans personal, elever och föräldrar och i regel ha rektor som ordförande.

Enligt utredningens förslag skulle bestyrelsen få beslutanderätt dels i frågor i vilka beslut enligt gällande bestämmelser skall fattas inom rektorsområdet eller skolenheten, dels i frågor som styrelsen för skolan delegerar till bestyrelsen. Undantagna från bestyrelsens beslutskompetens skulle endast vara frågor i vilka beslutanderätten uttryckligen förbehålls annan, främst frågor som rör enskild tjänsteman eller elev samt val av stoff och metodik i undervisningsarbetet.

I propositionen (1975/76: 39) om SIA-reformen uttalades att ett lokalt ledningsorgan bestående av elever och personal och i vissa fall även föräldrar borde kunna inrättas. Visst ytterligare beredningsarbete måste dock avvaktas. Riksdagen anslöt sig till dessa uttalanden (UbU 1975/76: 30, rskr 1975/76: 367).

Frågan har sedan behandlats av en arbetsgrupp inom utbildningsdepartementet. Arbetsgruppen har i promemorian (Ds U 1977: 20) Medinflytande i skolan framlagt ett principförslag om samråds- och ledningsorgan på rektorsområdes- eller skolenhetsnivå inom en kommuns grundskola och gymnasieskola samt en landstingskommuns gymnasieskola. Dessa organ skall enligt förslaget kallas *skolnämnder*. Arbetsgruppen har vidareut-

vecklat sitt principförslag i promemorian (Ds U 1978:3) Skolnämnds beslutsområde m. m.

Enligt förslaget skall en skolnämnd i regel ha rektor som ordförande och i övrigt vara sammansatt av företrädare för personal, elever och föräldrar. Antalet företrädare för personalen skall vara lika stort som antalet företrädare för de båda andra grupperna tillsammans. De som skall företräda personalen utses av en församling bestående av dem som tjänstgör inom skolnämndens verksamhetsområde. Beträffande elevföreträdare innebär förslaget följande. Har elevorganisationer tillsammans såsom medlemmar mer än hälften av de elever som har rätt att bli företrädda genom ledamöter i en skolnämnd, tillkommer det elevorganisationerna att utse elevföreträdare i nämnden. Saknas elevorganisationer med sådan medlemsanslutning, tillkommer det en för ändamålet bildad elektorsförsamling att utse elevföreträdare. För utseende av föräldraföreträdare gäller i princip samma regler som för utseende av elevföreträdare.

En skolnämnd skall enligt förslaget förmedla information, fungera som ett forum för överläggningar samt göra det möjligt för elever, föräldrar och personal att gemensamt samråda med rektor, innan denne fattar beslut. I vissa frågor skall beslut kunna fattas av skolnämnden. Befogenheter och uppgifter i övrigt bör enligt arbetsgruppen vara koncentrerade till den dagliga verksamheten och den gemensamma miljön.

Vad först gäller en skolnämnds möjligheter till inflytande i frågor som avgörs av styrelsen för skolan, innehåller förslaget en allmän regel om att skolnämnd med vissa undantag skall beredas tillfälle att yttra sig innan styrelsen för skolan avgör viktigare ärende som rör viss skolenhet. Oavsett om det skulle följa av den allmänna regeln eller inte skall styrelsen för skolan i vissa särskilt angivna frågor normalt inhämta yttrande, ibland förslag, från skolnämnd. Sålunda skall en skolnämnd för skolenheter inom sitt verksamhetsområde avge budgetförslag till styrelsen för skolan. Vidare skall beslut av styrelsen för skolan om antagande av läromedel föregås av förslag från skolnämnd. Ytterligare exempel är att skolnämnderna skall få yttra sig innan styrelsen för skolan beslutar om uppläggningen i stort av de fria aktiviteterna i grundskolan eller meddelar allmänna föreskrifter om ordningen vid skolenheterna.

Beträffande skolchefen föreslås att denne vid behov skall höra skolnämnd.

Rektor föreslås bli skyldig att fortlöpande informera skolnämnd i viktigare frågor rörande skolverksamheten inom skolnämndens verksamhetsområde. Beträffande frågor som avgörs av rektor föreslås vissa allmänna regler om samrådsskyldighet för rektor. Om hinder inte möter skall denne i frågor av stor betydelse för eleverna självmant hålla samråd i skolnämnden, innan han fattar sitt beslut. I andra frågor som rör eleverna skall samråd ske om skolnämndsledamot begär det. Oavsett om det skulle följa av de allmänna reglerna eller inte skall skolnämnd höras i vissa särskilt angivna frågor.

Vad angår skolnämndens eget beslutsområde föreslår arbetsgruppen att en skolnämnd skall kunna få beslutanderätt i särskilt angivna slag av frågor på två vägar. Den ena är genom bestämmelse i lag eller i författning som regeringen meddelar med stöd av lag. Den andra är genom delegation från styrelsen för skolan. Arbetsgruppen tänker sig att beslutsområdet huvudsakligen skall bestå av vissa av de frågor som f. n. avgörs av rektor med stöd av författningsbestämmelse eller efter delegation från styrelsen för skolan på dess vägnar.

Som exempel på beslutanderätt med stöd av författningsbestämmelser kan nämnas att en skolnämnd föreslås få besluta om indelningen i arbetsenheter, bestämma ordningen för utseende av elevföreträdare i arbetsenhetskonferenser och klasskonferenser, inrätta ej föreskrivna samverkansorgan med beredande och rådgivande funktioner samt meddela sådana ordningsföreskrifter som kompletterar dem som styrelsen för skolan utfärdar. Ytterligare kan nämnas att en skolnämnd föreslås få vissa på olika sätt begränsade beslutsbefogenheter såsom att ge allmänna direktiv i fråga om den närmare utformningen av fria aktiviteter inom den enskilda skolenheten och att fastlägga principer för schemaläggningen, i båda fallen med möjlighet för rektor till vissa avsteg.

Delegation från styrelsen för skolan är beroende av att styrelsen av fullmäktige har utrustats med delegationsbefogenhet och vill utnyttja den. Arbetsgruppen anger som exempel på fall där det kan vara lämpligt med delegation bl. a. mindre reparationer o. d. av lokalerna, inköp av vissa slag av inventarier och utbildningsmateriel och vissa trivselfrämjande åtgärder, i samtliga fall inom ramen för visst belopp.

Vissa frågor borde enligt arbetsgruppen helt undantas från behandling i skolnämnd. Det gäller främst frågor som avser enskild individ.

Arbetsgruppens promemorior har remissbehandlats. Remisstiden utgick i början av hösten 1978. Remissyttrandena gav uttryck åt en allmän uppslutning kring tanken att elever och föräldrar bör få ökade möjligheter till medinflytande. I övrigt var remissbilden mycket splittrad.

En del remissinstanser ansåg att förslaget inte ger skolnämnderna tillräckligt stora befogenheter. Andra menade att befogenheterna var för långtgående. Vissa remissinstanser kunde inte tänka sig skolnämnder med beslutsbefogenheter. En del ville över huvud taget inte att ett ökat inflytande för elever och föräldrar skulle utövas inom ramen för ett intressentsammansatt organ. I många remissyttranden uttalades obestämda farhågor om konflikter, åtminstone på sikt, med den politiska demokratin eller med fackliga intressen. Åtskilliga remissinstanser ville avvakta utvecklingen inom den närmaste framtiden när det gäller den kommunala organisationen, medbestämmandeavtal och samverkan på arbetsmiljölagens grund.

I övrigt kan nämnas att flera remissinstanser ansåg att förslaget innehåller ett alltför omfattande och detaljerat regelsystem.

Utredningen om förstärkta kontakter mellan hem och skola

Utredningen (U 1979:01) om förstärkta kontakter mellan hem och skola har till uppgift att se över frågor som rör kontaktverksamheten mellan hemmen och skolan. I direktiven omnämns förslaget om skolnämnder. Det sägs att frågan bereds inom utbildningsdepartementet och att utredaren bör följa behandlingen av frågan.

Ett betänkande från utredningen väntas inom kort.

Utredning angående elevmedverkan i arbetsmiljöfrågor

Såsom aviserades i den proposition som låg till grund för arbetsmiljölagen har bl. a. skolöverstyrelsen fått regeringens uppdrag att utreda frågan om elevernas medverkan i arbetet med skolans arbetsmiljö (se avsnitt 2.5).

Enligt uppgift kan uppdraget inte redovisas förrän tidigast sommaren 1980.

3.3 Utredningsarbete som rör den kommunala förvaltningen i allmänhet

Kommunaldemokratiska kommittén

Såsom tidigare nämnts (se avsnitt 2.1) har riksdagen under år 1979 fattat beslut som gör det möjligt för kommunerna att fr. o. m. den 1 januari 1980 bedriva försöksverksamhet med politiskt valda lokala organ.

Kommunaldemokratiska kommitten (Kn 1977:07) skall enligt sina direktiv (se Dir 1977:96 och 1979:68) utreda bl. a. frågan om en permanent lagstiftning om lokala organ i kommuner och landstingskommuner. Vid tillkomsten av lagstiftningen om försöksverksamhet har förutsatts att kommittén noga följer och utvärderar försöksverksamheten så att erfarenheterna av denna kan tas till vara i kommitténs arbete på en permanent lagstiftning.

Under arbetet med lagstiftningen om försöksverksamhet uppmärksammades att det finns författningsbestämmelser som lägger vissa uppgifter inte på vederbörande kommunala nämnd utan på t. ex. rektor och som därför begränsar det möjliga uppgiftsområdet för ett lokalt organ (jfr bilaga till prop. 1979/80:54 om försöksverksamhet med lokala organ för specialreglerad förvaltning i kommunerna, s. 182). Kommittén har därför anledning att i sitt arbete på en permanent lagstiftning se över sådana författningsbestämmelser.

Till kommunaldemokratiska kommitténs uppdrag hör också att överväga frågor om inflytande för dem som nyttjar kommunal service.

Det finns samband mellan kommunaldemokratiska kommitténs uppdrag och det uppdrag som har getts åt kommittén (1978:02) för medbestämmandefrågor. Sambanden gäller såväl de lokala organen och författningsbestämmelser om beslutsfunktioner för bl. a. rektor som formerna för intressenters inflytande.

Kommittén för medbestämmandefrågor

Efter 1976 års arbetsrättsreform har utredningsarbete bedrivits kring frågor om medinflytande för de anställda sett i relation till den kommunala demokratin.

Hösten 1978 tillkallades kommittén (Kn 1978: 02) för medbestämmandefrågor för att mot bakgrund av en tidigare utrednings förslag överväga frågor om bl. a. partssammansatta organ och rätt för personalföreträdare att närvara vid kommunala och landstingskommunala nämnders sammanträden. Direktiven för kommittén (se Dir 1978: 63) har senare ändrats (se Dir 1978: 87 och 1979: 54).

Frågan om möjligheten att inrätta partssammansatta organ löstes genom lagstiftning år 1979 (se avsnitt 2.1). I kommitténs uppdrag ingår emellertid fortfarande att se över bl. a. författningsföreskrifter om chefstjänstemännens beslutsfunktioner. Till chefstjänstemännen hör t. ex. skolchef och rektor. I direktiven pekas på att föreskrifter om chefstjänstemännens befogenheter kan utgöra hinder för ett ökat personalinflytande. Vidare sägs i direktiven att det naturliga är att de politiska organen fortlöpande tar ställning till vilken beslutanderätt som skall delegeras till chefstjänstemännen. Enligt direktiven bör kommittén också överväga behovet av andra ändringar i specialförfattningarna i syfte att klargöra förutsättningarna för överlämnande av förvaltnings- och verkställighetsuppgifter till partssammansatta organ på de specialreglerade områdena.

Med stöd av lagen (1972: 271) om närvarorätt vid sammanträde med kommunal eller landstingskommunal nämnd har sedan år 1973 pågått en försöksverksamhet med sådan närvarorätt för personalföreträdare. Kommittén skall följa den fortsatta försöksverksamheten och överväga frågan om närvarorätt med hänsyn till bl. a. den kommunala demokratins krav och samspelet med medbestämmandelagen och partssammansatta organ.

Till kommitténs uppgifter hör också att överväga om och i vilken utsträckning inflytandeformerna facklig vetorätt och fackligt självbestämmande kan tillämpas inom den kommunala sektorn.

De lokala organen är kommunala nämnder och kommitténs uppdrag täcker därför också dem.

4 Föredragandens överväganden

4.1 Allmänna synpunkter

I skollagens inledande paragraf fastslås att skolan i samarbete med hemmen skall främja elevernas utveckling till harmoniska människor och till dugliga och ansvarskännande samhällsmedlemmar.

I förordningen (1980: 64) om mål och riktlinjer i 1980 års läroplan för grundskolan som regeringen utfärdade den 14 februari i år understryks att huvudansvaret för de ungas fostran alltid vilar på hemmet. I samarbete

med hemmen har dock skolan ett medansvar för att barnen utvecklas till demokratiska och ansvarstagande människor. De vuxna i skolan skall stödja föräldrarna i deras uppgift att fostra. Skolan har å sin sida rätt att förvänta att föräldrarna stöder dess arbete.

Skolans uppgift att fostra innebär enligt läroplanens mål och riktlinjer att skolan aktivt och medvetet skall påverka och stimulera barn och ungdomar att vilja omfatta vår demokratis grundläggande värderingar och låta dessa komma till uttryck i praktisk, vardaglig handling. Skolan skall därför utveckla sådana egenskaper hos eleverna, som kan bära upp och förstärka demokratins principer om tolerans, samverkan och likaberättigande mellan människorna.

I departementspromemorian (Ds U 1977:20) Medinflytande i skolan (se avsnitt 3.2) anges som en utgångspunkt för de förslag som där framläggs att det är ett vitalt samhällsintresse att skolan utformas så att den aktivt främjar elevernas sociala utveckling. Det är därför väsentligt att eleverna får uppleva sig själva som medansvariga och inte endast som föremål för påverkan. Detta kan endast uppnås om eleverna tillerkänns ett reellt medinflytande och medbestämmande i skolan.

Jag delar denna uppfattning. För att skolan skall kunna fullgöra de uppgifter som här har angetts krävs att inte bara personalen utan också elever och föräldrar har ett medinflytande över skolverksamheten och därigenom känner ett medansvar för denna. Jag vill även peka på att skolan enligt målen i 1980 års läroplan för grundskolan har skyldighet att ge eleverna ökat ansvar och medinflytande i takt med deras stigande ålder och mognad.

Av grundläggande betydelse är möjligheterna att påverka den dagliga verksamheten. För att kunna göra detta behövs i första hand inflytande på klassnivå samt, i grundskolan där två eller flera klasser bildar arbetsenheter, också på arbetsenhetsnivå.

I grundskolan och gymnasieskolan finns klassråd och klasskonferenser, i grundskolan dessutom arbetsenhetskonferenser. Dessa samverkansorgan, av vilka jag särskilt vill framhålla klassråden med deras ställning som bas för elevinflytandet (se avsnitt 2.2), kan ge eleverna goda möjligheter till inflytande på klass- och arbetsenhetsnivåerna.

När det gäller föräldrarna är deras möjligheter till inflytande på klass- och arbetsenhetsnivåerna mer begränsade. Kontakterna mellan hem och skola – vilka på dessa nivåer bl. a. sker vid klassmöten – kan enligt min mening behöva förstärkas. Jag avser att återkomma till denna fråga när utredningen (U 1979:01) om förstärkta kontakter mellan hem och skola har redovisat sitt uppdrag (se avsnitt 3.2).

Det räcker emellertid inte med möjligheter till inflytande inom klasserna och arbetsenheterna. Åtskilliga frågor som elever och föräldrar bör ha möjlighet att påverka – inte minst för att bästa möjliga sakliga resultat skall kunna nås – är inte begränsade till en klass eller en arbetsenhet. En

del frågor kan röra hela skolenheten, ibland alla skolenheter inom ett rektorsområde.

På sistnämnda nivåer fattas beslut normalt av rektor. Som jag tidigare har redovisat (se avsnitt 2.4) föreskrivs bara för enstaka frågor skyldighet för rektor att bereda eleverna tillfälle att framföra synpunkter. Sådan skyldighet gäller innan rektor meddelar ordningsföreskrifter eller avger förslag till styrelsen för skolan om antagande av läromedel. Vad föräldrarna beträffar finns inga liknande föreskrifter om skyldighet för rektor att höra dem. Vad som finns är endast allmänna föreskrifter om skyldighet för rektor att främja samarbetet mellan hem och skola. Elever och ibland också föräldrar kan emellertid i en del frågor utöva inflytande genom medverkan i de samarbetsnämnder som enligt skolförordningen eller särskilda föreskrifter om försöksverksamhet förekommer inom gymnasieskolan och på grundskolans högstadium (se avsnitten 2.2 och 2.3). Det bör också nämnas, att elevföreträdare har rätt att medverka vid sammankomster om studie- och yrkesorientering och vid andra sammankomster för överläggning om vissa frågor som rör skolenheten, nämligen pedagogiska frågor av allmän karaktär och sådana frågor om skolmiljön som särskilt berör skolenhetens verksamhet (se avsnitt 2.2).

Denna reglering ger enligt min mening inte eleverna och föräldrarna tillräckliga möjligheter till inflytande på skolenhets- och rektorsområdesnivå. Regleringen tar huvudsakligen sikte på eleverna och ger inte heller dem inflytande i mer än en del av de frågor som de kan ha berättigade anspråk på att kunna påverka. Dessutom vilar inte reglerna om de olika frågorna och formerna för inflytande på enhetliga principer. De bildar inte heller något sammanhållet mönster.

Det torde sedan länge vara en allmän uppfattning att en reform behövs. Däremot är det inte givet hur reformen bör utformas.

Hittills framlagda utredningsförslag bygger på tanken att samarbetsnämnderna skall ersättas med andra intressentsammansatta organ som har större befogenheter. Dessa utredningsförslag – SIA-utredningens förslag om bestyrelser och det förslag som en arbetsgrupp inom utbildningsdepartementet lade fram om skolnämnder – har jag tidigare redovisat i korthet (se avsnitt 3.2). I samband därmed har jag också redogjort för remissutfallet i stort av arbetsgruppens förslag.

Innan jag ger min allmänna syn på vilket slags reform som kan och bör genomföras nu, vill jag också erinra om att riksdagen nyligen har fattat beslut som gör det möjligt att i form av försöksverksamhet inrätta kommunala nämnder med ett lokalt begränsat verksamhetområde (lokala organ). Möjlighet har också öppnats att i kommuner och landstingskommuner inrätta organ bestående av företrädare för arbetsgivare och arbetstagare (partssammansatta organ). Jag har i det föregående lämnat närmare uppgifter om den nya lagstiftningen i dessa frågor (se avsnitt 2.1).

Som jag också har nämnt bedriver kommunaldemokratiska kommittén

och kommittén för medbestämmandefrågor utredningsarbete som avser den kommunala förvaltningen i allmänhet och som är inriktat på den kommunala demokratin och på frågor om medinflytande för anställda och nyttjare av kommunal service sett i relation till den kommunala demokratin (se avsnitt 3.3).

I rådande läge med pågående utredningsarbete är jag inte beredd att ta ställning vare sig för eller emot förslaget om intressentsammansatta skolnämnder med beslutsbefogenheter. Slutlig ställning till frågan om inflytande för elever och föräldrar kan tas först när klarhet vunnits i de frågor som nu är under utredning. Detta hindrar emellertid inte att vissa förändringar genomförs redan nu, en uppfattning som också har uttalats av chefen för kommundepartementet i propositionen (1979/80: 54) om försöksverksamhet med lokala organ för specialreglerad förvaltning i kommunerna (s. 15).

Som jag tidigare har nämnt (se avsnitt 3.2) gav remissyttrandena över skolnämndsförslaget uttryck åt en allmän uppslutning kring tanken att elever och föräldrar bör få ökade möjligheter till inflytande. Jag är själv övertygad om att elev- och föräldrainflytandet måste förstärkas redan nu, inte minst med tanke på skolans fostrande roll. Problemen i skolan är stora. Samtidigt visar undersökningar att större inflytande och ansvar har en mycket positiv inverkan när det gäller att komma till rätta med bl. a. brister i skolans arbetsmiljö. Skolan intar i viss mån en särställning genom sin fostrande roll och det är därför motiverat att låta elever och föräldrar få ett större inflytande än nyttjare av offentlig service i andra sammanhang tillerkänns. Så har i viss mån redan skett genom samarbetsnämnderna och systemet med konferenser och klassråd. Fortsatt reformverksamhet på detta område förutsätts i 1976 års SIA-beslut. Elever och föräldrar har länge fått vänta på förbättringar. Dessa grupper har därför ett berättigat anspråk på att nästa steg nu tas.

I mina överväganden om vad som kan och bör göras nu har jag tagit fasta på ett enligt min mening väsentligt inslag i förslaget om skolnämnder, nämligen principen om samrådsplikt för rektor. Åtskilliga för eleverna viktiga beslut fattas av rektor. Genom en samrådsplikt för rektor bör därför möjligheterna till inflytande för elever och föräldrar kunna påtagligt förbättras.

Innan jag redovisar mitt förslag vill jag nämna att informella överläggningar i saken har förekommit mellan företrädare för utbildningsdepartementet och representanter för Svenska kommunförbundets kansli, Riksförbundet Hem och Skola, Sveriges Elevers Centralorganisation och Elevförbundet. Dessa representanter har därvid ställt sig positiva till att samrådsplikt för rektor införs.

4.2 Reformen i huvuddrag

Åtminstone tills vidare bör den reform rörande samrådsplikt för rektor som jag föreslår begränsas till kommunernas grundskolor och gymnasieskolor samt landstingskommunernas gymnasieskolor. För andra skolformer med jämförlig utbildning är det för dagen inte möjligt att ta ställning till om förändringar av liknande slag bör genomföras. Till samordningen i fall där grundskola eller gymnasieskola bedrivs i samma skolenhet som en skolform utanför reformen återkommer jag i det följande (se avsnitt 4.3).

De ökade möjligheterna till inflytande för elever och föräldrar gäller alltså beslut som fattas av rektor inom en kommuns grundskola eller gymnasieskola eller en landstingskommuns gymnasieskola. För tydlighetens skull vill jag påpeka, att jag avser endast sådan rektor som har den omedelbara ledningen av en eller flera skolenheter.

Mina förslag om samrådsskyldighet för rektor avser eleverna på grundskolans högstadium och i gymnasieskolan samt föräldrarna till elever på grundskolans samtliga stadier. Dessa grupper bör få utse företrädare med vilka rektor skall samråda. Företrädare bör utses till det antal, för den tid och i den ordning som styrelsen för skolan bestämmer. När det gäller att bestämma hur företrädare skall utses vill jag peka på att styrelsen för skolan redan har en sådan uppgift beträffande elevrepresentanter i olika samverkansorgan inom skolan, t. ex. samarbetsnämnden (se avsnitt 2.2). Jag ser inte anledning att förorda någon viss metod för utseende av elev- och föräldraföreträdare men vill understryka vikten av att mycket stor hänsyn tas till de synpunkter och önskemål som elev- och föräldrakollektiven själva har i denna fråga. Det är självklart att de som utses måste vara representativa för de grupper som de företräder.

En del frågor gäller bara en skolenhet, medan andra berör kanske alla skolenheterna inom rektorsområdet. Som exempel på det senare fallet kan nämnas frågor om fördelning av resurser mellan rektorsområdets skolenheter. Från bl. a. den synpunkten kan det vara lämpligt att företrädare utses för varje skolenhet för sig och inte för hela rektorsområdet. Andra hänsyn kan dock tala för att företrädare utses för hela rektorsområdet. Styrelsen för skolan bör få bestämma i denna sak efter vad styrelsen bedömer vara den lämpligaste lösningen.

För grundskolans låg- och mellanstadier innebär mitt förslag, såsom redan framgått, att rektor skall ha samrådsplikt endast i förhållande till företrädare för elevernas föräldrar. Till frågan om medverkan av eleverna i detta sammanhang återkommer jag i det följande (se avsnitt 4.3). Jag behandlar då också frågan om medverkan av föräldrarna till elever i gymnasieskolan.

Vad gäller samrådsskyldighetens omfattning och närmare innehåll förordar jag följande.

Samrådsplikten bör kunna gälla oberoende av om rektors beslutsbefogenheter grundar sig på en författningsbestämmelse eller på delegations-

uppdrag från styrelsen för skolan eller från ett lokalt organ att fatta beslut på styrelsens eller det lokala organets vägnar. Som beslut av rektor bör räknas även förslag och yttranden som t. ex. styrelsen för skolan eller ett lokalt organ infordrar från rektor.

I detta sammanhang bör också nämnas att det i varierande omfattning förekommer att rektor uppdrar åt t. ex. studierektor att fullgöra vissa uppgifter inom rektors ansvarsområde. Den samrådsplikt för rektor som kan föreligga bör gälla även när ett sådant uppdrag har lämnats. Rektor bör då kunna låta även samrådsuppgiften fullgöras av den som har fått uppdraget, men den fullgörs i så fall på rektors ansvar.

Av naturliga skäl bör endast frågor som har betydelse för eleverna omfattas av samrådsplikten. Från samrådsplikten bör undantas frågor som är begränsade till klassen eller arbetsenheten. I sådana fall bestäms möjligheterna till inflytande genom reglerna om samverkansorgan för en klass eller en arbetsenhet (jfr avsnitten 2.2 och 4.1). Vidare bör undantas vissa andra frågor för vilka särskild handläggningsordning gäller (se avsnitt 4.3). Inte heller frågor som avser viss anställd, elev eller förälder bör omfattas av samrådsplikten. Ett och annat ytterligare undantag kan behöva göras.

Om en fråga har stor betydelse för eleverna, bör rektor vara skyldig att själv ta initiativ till samråd, innan han fattar sitt beslut. I övriga frågor bör samrådsplikten kunna göras beroende av att elev- eller föräldraföreträdare begär samråd.

Till frågor som får anses har stor betydelse för eleverna hör i regel bl. a. budgetförslag till styrelsen för skolan, fördelning av medel som anvisas rektorsområdet, schemaläggningen, den närmare utformningen av de fria aktiviteterna, anordnande av gemensamma samlingar, högtidlighållande av minnesdag, ordningsföreskrifter, friluftsverksamhetens innehåll och utformning, bokinköp till skolbiblioteket, hur lokalerna skall användas inom skolverksamheten, ändringar och reparationer av lokalerna, inköp av inventarier och utbildningsmateriel, åtgärder för jämställdhet mellan könen, formerna för kontakter mellan hem och skola, samverkan mellan skolan och närsamhället, anordnande av årsavslutning och trivselfrämjande åtgärder.

Rektor bör också ha skyldighet att fortlöpande informera elev- och föräldraföreträdarna om skolverksamheten. Viss information bör lämnas även om sådant som elev- och föräldraföreträdarna inte kan begära samråd om, t. ex. därför att det inte hör till rektors beslutsområde.

Av praktiska skäl måste det finnas vissa begränsningar i samråds- och informationsplikten. Rektor bör t. ex. inte vara skyldig att hålla samråd innan han fattar beslut, om tidsnöd lägger hinder i vägen. Rektor bör inte heller vara skyldig att ställa upp för samråd och information med elev- och föräldraföreträdarna i obegränsad omfattning. Normalt bör det för samråd på eget initiativ och på begäran samt för sådan information som lämnas muntligt kunna räcka med tillsammans fyra tillfällen per termin för vardera gruppens företrädare.

Bestämmelser om samråds- och informationsskyldighet bör meddelas enligt i huvudsak de riktlinjer som jag nu har förordat.

Mitt förslag bör kunna genomföras utan ökade kostnader för vare sig staten eller kommunerna och landstingskommunerna. Jag vill i sammanhanget peka på att det nuvarande systemet med samarbetsnämnder, när det fungerar väl, innebär betydande arbetsinsatser av rektor. Som framgår av det följande (se avsnitt 4.3) ersätts nu dessa arbetsuppgifter i princip av samrådsplikten. Jag vill också peka på att rektorerna har totalreglerad arbetstid. Det innebär bl. a. att de alltid måste överväga hur de lämpligen skall fördela sina arbetsuppgifter inom den givna tidsramen. Den av mig nu föreslagna samrådsplikten är en mycket viktig uppgift för rektor och måste därför ges hög prioritet inom denna tidsram. Jag vill för övrigt nämna att frågan om skolledarnas arbetsuppgifter i sin helhet är föremål för analys och översyn inom utbildningsdepartementet.

Det ökade inflytandet är till för dem som ingår i de representerade grupperna och får därför inte begränsas till elev- och föräldraföreträdarna. Det bör i princip vara elevernas och föräldrarnas sak att se till detta. Viktigare frågor, som elev- och föräldraföreträdarna skall samråda med rektor om, kan genom företrädarnas försorg först tas upp i klassråden och vid klassmöten.

En fråga som jag ännu inte har berört är i vilka former rektors skyldigheter gentemot elev- och föräldraföreträdarna skall utövas. Frågan har många aspekter. Härtill kommer att förhållandena skiftar, liksom uppfattningarna. Jag tror därför inte att formerna för kontakterna bör bindas genom föreskrifter som innebär att samma lösning skall tillämpas i alla fall.

I första hand bör rektor och företrädarna gemensamt bestämma i vilka former kontakterna skall ske. De får då ta ställning till om kontakterna skall ske med vardera gruppens företrädare separat eller med de båda gruppernas företrädare tillsammans och vilka närmare regler som skall gälla för kontakterna. Om det någon gång inte är möjligt att komma överens, bör styrelsen för skolan bestämma formerna för kontakterna.

En särskild fråga är vilka möjligheter som bör finnas att välja en kontaktform som innebär att även personal inom skolverksamheten deltar.

Det kan givetvis vara av stort värde att personal, elever och föräldrar har möjlighet att gemensamt med rektor diskutera olika frågor. Enligt min mening finns det ett behov av att rektor kan kalla till en konferens med deltagare från alla grupperna. En sådan konferens skulle också kunna bli en naturlig beredande instans i förhållande till styrelsen för skolan och ett lokalt organ. Som jag redovisar närmare i det följande anser jag därför att det bör finnas regler om en sådan vad jag vill kalla *skolkonferens*. Elev- och föräldraföreträdarna i skolkonferensen bör vara desamma som de företrädare gentemot vilka rektor har samråds- och informationsskyldighet.

Rektor bör alltid kunna kalla till skolkonferens, om han anser att en viss fråga bör diskuteras av personal, elever och föräldrar gemensamt. Det bör

också kunna tänkas att regeringen för en fråga av särskilt angivet slag föreskriver att skolkonferensen skall höras. I sådana fall bör rektor inte dessutom vara skyldig att ta upp frågan vid kontakter med elev- och föräldraföreträdarna i annan form.

Det bör finnas en möjlighet att välja skolkonferensen som den normala formen för kontakterna mellan rektor och elev- och föräldraföreträdarna. Eftersom även personalen berörs av ett sådant ställningstagande och saken dessutom kan anses ha principiell betydelse, bör en sådan ordning kräva beslut av styrelsen för skolan på samma sätt som idag gäller för inrättande av samarbetsnämnd med försöksverksamhet.

En skolkonferens är ett organ som i vissa avseenden kan jämföras med en samarbetsnämnd. Vad som bör ske med samarbetsnämnderna återkommer jag till i det följande (se avsnitt 4.3).

Den nya ordningen bör gälla fr. o. m. den 1 juli 1981.

Det bör ankomma på regeringen att meddela de bestämmelser som föranleds av mitt förslag. Eftersom det inte är fråga om inflytande i form av beslutanderätt, bör man kunna nöja sig med ganska få och i en del avseenden allmänt hållna regler.

4.3 Vissa särskilda frågor

Skolkonferensen

Jag har nyss talat om skolkonferensen. Denna bör bestå av rektor såsom ordförande, personal som representerar olika delar av skolverksamheten samt företrädare för eleverna och föräldrarna.

Vad gäller företrädarna för eleverna och föräldrarna vill jag hänvisa till vad jag nyss har anfört. Jag vill för tydlighetens skull tillägga följande. Om varken eleverna eller föräldrarna önskar utnyttja sin rätt att utse företrädare, får detta till följd inte bara att rektors samrådsskyldighet bortfaller utan också att skolkonferens inte skall förekomma.

Representanterna för skolverksamheten bör utses till det antal, för den tid och i den ordning som styrelsen för skolan bestämmer. Det bör finnas visst utrymme för olika uppsättningar av representanter beroende på vilket slags fråga det gäller.

I fall där flera skolenheter ingår i ett rektorsområde, bör skolkonferensen kunna ges formen av antingen skolenhetskonferens eller rektorsområdeskonferens beroende på frågans art.

Som jag tidigare har nämnt bör rektor få kalla skolkonferensen, när han finner att en viss fråga bör diskuteras gemensamt. Det bör som jag också redan anfört dessutom kunna meddelas bestämmelser om att skolkonferensen skall höras i viss särskilt angiven fråga. En sådan bestämmelse bör kunna gälla även ett ärende hos styrelsen för skolan, t. ex. ett ärende om ordningsföreskrifter som styrelsen utfärdar.

Liksom för andra konferenser inom skolan bör det för skolkonferensen

kunna meddelas vissa bestämmelser om arbetsformer m. m. Jag vill inte utesluta att det kan visa sig lämpligt med en och annan regel som gäller bara när skolkonferensen enligt särskild bestämmelse skall höras. En sådan regel bör också kunna innebära krav på viss sammansättning av skolkonferensen när ett ärende av detta slag behandlas.

Eleverna på låg- och mellanstadierna

Som framgår av vad jag tidigare anfört (se avsnitt 4.2) skall rektor när det gäller grundskolans låg- och mellanstadier ha samrådsplikt endast gentemot företrädare för elevernas föräldrar. Företrädare för låg- och mellanstadieeleverna bör inte heller ingå i skolkonferensen. Detta betyder emellertid inte att låg- och mellanstadieeleverna måste hållas helt utanför i dessa sammanhang. I den mån rektor och föräldraföreträdarna så finner lämpligt, bör elever kunna delta i samråd mellan rektor och föräldraföreträdarna. Likaså bör rektor efter samråd med föräldraföreträdarna kunna låta även företrädare för eleverna delta i överläggning i skolkonferensen. Jag vill särskilt peka på vikten av att man låter i första hand mellanstadieeleverna stegvis växa in i den roll som tillkommer dem när de blir högstadieelever.

Föräldrarna till elever i gymnasieskolan

Jag har, såsom redan framgått (se avsnitt 4.2), inte föreslagit samrådsplikt för rektor gentemot företrädare för föräldrarna till elever i gymnasieskolan. Mot bakgrund av dessa elevers ålder – åtskilliga av dem är myndiga – har jag funnit det vara naturligast att reglerna om samrådsplikt för rektor begränsas till företrädare för eleverna. Detta utesluter självfallet inte medverkan av företrädare för elevernas föräldrar. I den mån rektor och elevföreträdarna så finner lämpligt, bör föräldrar kunna delta i överläggningar mellan rektor och elevföreträdarna. Likaså bör rektor efter samråd med elevföreträdarna kunna låta även företrädare för föräldrarna delta i överläggning i skolkonferens. Jag vill erinra om att rektor enligt uttryckliga föreskrifter i skolförordningen redan i dag har en skyldighet att främja samarbetet mellan hemmen och gymnasieskolan. Om en samrådsplikt i förhållande till företrädare för eleverna införs, bör detta givetvis inte få till följd att rektors samverkan med föräldrarna försämras.

Samarbetsnämnderna

Mina förslag om dels samrådsskyldighet för rektor gentemot elev- och föräldraföreträdare, dels skolkonferens gör att det inte längre finns behov av att som ett obligatoriskt organ ha en samarbetsnämnd med rådgivande funktion. Däremot kan det finnas skäl att som icke obligatoriska organ tillåta rådgivande samarbetsnämnder enligt skolförordningens mönster (se avsnitt 2.2) liksom att alltjämt tillåta försöksverksamhet med samarbetsnämnder inom i huvudsak nuvarande ramar (se avsnitt 2.3), om styrelsen

för skolan finner att en samarbetsnämnd kan och bör kombineras med den ordning som jag föreslår. En sådan kombination får alltså inte innebära att elev- och föräldraföreträdares möjligheter till inflytande blir sämre än om samarbetsnämnd inte hade funnits. Kombinationsmöjlighet bör inte uteslutas eftersom det ännu är för tidigt att uttala sig i frågan om lämpligheten av att ha samarbetsnämnder i framtiden. Dessutom kan det på vissa håll finnas en väl fungerande samarbetsnämnd som det är olyckligt att avveckla i nuvarande läge.

Enligt nu gällande bestämmelser avgörs ärenden om avstängning eller förvisning av elev i gymnasieskolan av samarbetsnämnd som avses i skolförordningen eller samarbetsnämnd med försöksverksamhet. För grundskolan, där inte förvisning men väl avstängning kan förekomma, är det styrelsen för skolan som beslutar. Jag anser att styrelsen för skolan i fortsättningen bör avgöra även ärenden om avstängning eller förvisning av elev i gymnasieskolan. Talan mot ett beslut om avstängning eller förvisning av elev från gymnasieskolan bör liksom nu föras genom besvär hos länsskolnämnden.

Mitt förslag innebär alltså att samarbetsnämnder av det slag som avses i skolförordningen inte längre skall vara obligatoriska, att försöksverksamhet med samarbetsnämnder får bedrivas enligt i huvudsak nuvarande regler samt att ärenden om avstängning eller förvisning skall avgöras av styrelsen för skolan oavsett om samarbetsnämnd finns eller inte.

Beträffande landstingskommunerna fordras en särskild kommentar. Dessa omfattas inte av nuvarande regler om försöksverksamhet med samarbetsnämnder. Jag anser inte att det finns skäl att utvidga dessa reglers tillämpningsområde till att omfatta landstingskommunernas gymnasieskolor. Det bör räcka med möjligheten att ha rådgivande samarbetsnämnder enligt skolförordningens modell.

Biblioteksnämnder

Enligt nuvarande bestämmelser kan det vid en skolenhet med gymnasieskola finnas en biblioteksnämnd som består av rektor, som är nämndens ordförande, bibliotekarien och högst fyra lärare samt två elever. Biblioteksnämndens uppgift är att avge förslag till bokinköp för skolenhetens bibliotek. Jag ser inte skäl att ha kvar särskilda bestämmelser om en biblioteksnämnd. När det gäller förslag till bokinköp för biblioteket, i gymnasieskolan eller grundskolan, bör rektor utan föreskrivna former kunna ta upp saken med elev- och föräldraföreträdarna, bibliotekarien och lärarpersonalen.

Sammankomster om pedagogiska frågor av allmän karaktär

I skolförordningen finns föreskrifter om att styrelsen för skolan beslutar om antagande av läromedel efter förslag av rektor. Denne skall avge sitt förslag efter hörande av berörda lärare och företrädare för berörda elever.

Vidare finns i skolförordningen föreskrifter om att rektor vid en skolenhet - utöver vad som följer av reglerna om bl. a. arbetsenhetskonferenser och klasskonferenser - får kalla arbetstagare som tjänstgör vid skolenheten för att överlägga om bl. a. pedagogiska frågor av allmän karaktär. Vid behandling av sådana frågor som nu nämnts skall rektor även kalla företrädare för eleverna vid skolenheten att delta i sammanträdet.

Det är naturligast att beträffande vilka som skall delta tillämpa i princip samma system som för klass- och arbetsenhetskonferenser när det gäller sådana pedagogiska frågor av allmän karaktär som inte är begränsade till klassen eller arbetsenheten utan rör t. ex. all undervisning i ett visst ämne. Med samma system syftar jag på en ordning som innebär att i princip all berörd personal medverkar och att elevinflytande utövas genom företrädare för just de elever som berörs. Jag anser därför att det även i fortsättningen bör finnas bestämmelser om att rektor för överläggning i sådana pedagogiska frågor av allmän karaktär, som inte på grund av sin begränsning till klassen eller arbetsenheten skall behandlas av klass- eller arbetsenhetskonferens, får kalla berörda arbetstagare och då också skall kalla företrädare för berörda elever. Rektor är med andra ord inte skyldig att ordna en sammankomst, men om han gör det skall även företrädare för berörda elever kallas. Beträffande förslag om antagande av läromedel bör emellertid rektor ha skyldighet att kalla till sammankomst. En fråga som behandlas i den ordning som jag nu har beskrivit bör rektor inte vara skyldig att ta upp till samråd med elev- och föräldraföreträdarna enligt de allmänna reglerna.

Sammankomster om studie- och yrkesorientering

I skolförordningen finns en föreskrift om att lärare och andra arbetstagare som tjänstgör vid en skolenhet med grundskola eller gymnasieskola och som skall medverka vid studie- och yrkesorientering skall sammanträda för att överlägga om planering och samordning av verksamheten. Enligt huvudregeln är rektor ordförande. Rektor skall kalla även företrädare för eleverna att delta i sammanträdet.

Jag anser inte att det behöver finnas kvar särskilda bestämmelser om sammankomster rörande studie- och yrkesorientering. Många av här aktuella frågor får sägas vara pedagogiska frågor av allmän karaktär. De bör därför omfattas av de bestämmelser som jag nyss förordade. I övrigt bör behovet av samverkan i frågor rörande studie- och yrkesorientering tillgodoses genom de allmänna reglerna om samrådsskyldighet och möjlighet till skolkonferens.

Andra överläggningar m. m.

De nuvarande föreskrifter i skolförordningen som jag delvis har redovisat innebär att rektor vid en skolenhet med grundskola eller gymnasieskola – utöver vad som följer av reglerna om personalkonferenser, arbetsen-

hetskonferenser, klasskonferenser och sammankomster om studie- och yrkesorientering – får kalla arbetstagare som tjänstgör vid skolenheten för att överlägga om frågor som rör skolenheten. Om det vid en sådan sammankomst behandlas frågor om skolmiljön som särskilt berör skolenhetens verksamhet, skall rektor även kalla företrädare för eleverna vid skolenheten att delta i sammanträdet. Detsamma gäller som jag redan nämnt när pedagogiska frågor av allmän karaktär behandlas.

Vad gäller pedagogiska frågor av allmän karaktär har jag nyss redovisat vilka bestämmelser som enligt min mening bör finnas för sådana frågor. Beträffande frågor om skolmiljön bör föreskrifterna om elevmedverkan ersättas av de allmänna reglerna om samrådsskyldighet gentemot elev- och föräldraföreträdare samt möjlighet till skolkonferens.

I skolförordningen bör finnas föreskrifter om att rektor – utöver vad som följer av reglerna om personalkonferenser, arbetsenhetskonferenser, klasskonferenser och sammankomster i övrigt om pedagogiska frågor av allmän karaktär – får kalla arbetstagare för att överlägga i andra frågor som rör skolenheten eller rektorsområdet. Föreskrifter av detta slag om överläggningar med enbart personal behövs, eftersom personalkonferensen, i vilken huvuddelen av personalen normalt ingår, inte alltid är ett väl avpassat forum för sådana överläggningar.

I övrigt kan beträffande nuvarande bestämmelser nämnas att rektor innan han meddelar ordningsföreskrifter skall bereda eleverna, liksom personalen, tillfälle att yttra sig. Sådana särskilda bestämmelser om skyldighet att höra eleverna bör upphävas och ersättas av de regler som följer av mina förslag om samrådsskyldighet och skolkonferens.

Ytterligare samordningsfrågor m. m.

Som framgår av min tidigare redovisning (se avsnitten 2.5 och 3.2) har bl. a. skolöverstyrelsen fått i uppdrag att utreda frågor om elevinflytande på arbetsmiljöområdet. Uppdraget har ännu inte redovisats. Mitt förslag om samrådsskyldighet m. m. innebär allmänna regler för elev- och föräldrainflytande. Elevinflytandet på arbetsmiljölagens grund får karaktären av specialsystem i förhållande till mitt förslag. Särskilda samordningsregler kan behövas, inte bara i förhållande till de nu av mig föreslagna reglerna utan också i förhållande till vissa nuvarande regler som inte rubbas av mitt förslag. Till frågan om samordning på detta område avser jag att återkomma, när uppdraget har redovisats.

Åtskilliga av de sakfrågor som omfattas av mitt förslag om samrådsskyldighet och skolkonferens är av den arten att förhandlingsskyldighet gentemot en arbetstagarorganisation kan föreligga enligt 11–14 §§ lagen (1976: 580) om medbestämmande i arbetslivet. För tydlighetens skull vill jag påpeka att intetdera systemet – medbestämmandelagens eller det som jag föreslår – avses få inkräkta på det andra. Mitt förslag skall alltså inte medföra någon begränsning av den förhandlingsskyldighet som följer av

medbestämmandelagen. Å andra sidan får inte förhandlingsskyldigheten enligt medbestämmandelagen eller medbestämmandeavtal som träffas på den lagens grund hindra tillämpningen av de bestämmelser som följer av mitt förslag.

Förhandlingsskyldigheten enligt nämnda bestämmelser i medbestämmandelagen innebär i princip att förhandlingar skall tas upp innan arbetsgivaren kan sägas ha bestämt sig, så att vad som kommer fram under förhandlingarna får ingå i beslutsunderlaget. Syftet med förhandlingarna är att de om möjligt skall leda fram till en uppgörelse mellan parterna om vilket beslut som skall fattas av arbetsgivaren. Mot denna bakgrund bör den samrådsskyldighet som jag föreslår fullgöras innan förhandlingar enligt medbestämmandelagen kommer in i ett avgörande skede. Annars skulle samrådsskyldigheten kunna bli meningslös. Samråd skall hållas i så god tid, att vad elev- och föräldraföreträdarna anför verkligen kan beaktas av rektor. När samråd hålls får rektor göra reservationen att den ståndpunkt han ger uttryck åt under samrådet endast är preliminär i avvaktan på synpunkter från arbetstagarorganisationen och kan komma att ändras i samband med förhandling enligt medbestämmandelagen.

Som jag tidigare har uttalat (se avsnitt 4.2) avser mitt förslag endast kommunernas grundskolor och gymnasieskolor samt landstingskommunernas gymnasieskolor. En sådan begränsning gäller även när annan skolform bedrivs i samma skolenhet. Detta hindrar naturligtvis inte att det på frivillig grund och informell väg ordnas samråd över skolformsgränserna i gemensamma frågor. Tvärtom bör så ske. Det torde för övrigt förekomma redan med nuvarande ordning.

Beträffande vuxenutbildningen finner jag, efter samråd med chefen för utbildningsdepartementet, anledning till ett par särskilda kommentarer.

För varje skolenhet med kommunal eller statlig vuxenutbildning finns en samarbetsnämnd. Den behandlar endast frågor som berör vuxenutbildningen. Om även gymnasieskola ingår i skolenheten, får styrelsen förordna att det skall finnas en för vuxenutbildningen och gymnasieskolan gemensam samarbetsnämnd. Nu nämnda regler avser reguljära samarbetsnämnder. Liksom på grundskolans högstadium och i gymnasieskolan förekommer även inom vuxenutbildningen samarbetsnämnder inom försöksverksamhet. Vid skolenhet med vuxenutbildning får också finnas en biblioteksnämnd enligt samma bestämmelser som gäller för gymnasieskola. Även beträffande samverkansorgan i övrigt gäller delvis samma regler för vuxenutbildningen och gymnasieskolan.

Som jag tidigare har anfört bör samarbetsnämnder inom gymnasieskolan inte längre vara obligatoriska. Jag anser inte att man utanför försöksverksamheten behöver ha kvar möjligheten till en för vuxenutbildningen och gymnasieskolan gemensam samarbetsnämnd. Samverkan får ske på informell väg. I övrigt bör ingen ändring nu ske beträffande vuxenutbildningens samarbetsnämnder. Vad gäller biblioteksnämnd ser jag inte an-

ledning att i det här läget föreslå att vuxenutbildningens regler om sådana organ skall avskaffas. Inte heller beträffande samverkansorgan i övrigt ser jag skäl att nu föreslå ändringar för vuxenutbildningens del.

Regleringen

Beträffande de särskilda frågor som jag har behandlat i detta avsnitt bör det ankomma på regeringen att meddela erforderliga bestämmelser. Dessa bör i huvudsak överensstämma med vad jag här har förordat.

5 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna vad jag har förordat om informations- och samrådsskyldighet för rektor,
2. godkänna vad jag har förordat angående skolkonferenser, samarbetsnämnder och andra samverkansorgan,
3. godkänna att ärenden om avstängning eller förvisning av elev i gymnasieskolan skall avgöras av styrelsen för skolan.

6 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

Innehåll

Proposition 1
Propositionens huvudsakliga innehåll 1
Utdrag av protokoll vid regeringssammanträde 1980-06-05 2
1 Inledning 2
2 Nuvarande förhållanden 3
2.1 Skolans organisation i huvuddrag 3
2.2 Närmare om reguljära samverkansorgan m.m 5
2.3 Samarbetsnämnder inom försöksverksamhet 8
2.4 Bestämmelser om yttranderätt m.m. 9
2.5 Elevinflytande med stöd av arbetsmiljölagen 9
3 Utredningsförslag m.m. 10
3.1 Inledning 10
3.2 Utredningsarbete på skolområdet 11
3.3 Utredningsarbete som rör den kommunala förvaltningen i allmänhet 14
4 Föredragandens överväganden 15
4.1 Allmänna synpunkter 15
4.2 Reformen i huvuddrag 19
4.3 Vissa särskilda frågor 22
5 Hemställan 28
6 Beslut 28

Norstedts Tryckeri, Stockholm 1980